

Тарас Плахтій

Незалежний дослідник

taras.plakhtiy@gmail.com

20 листопада 2016 року, м. Львів

Республіканська традиція як організаційний ідеал та інструменти його реалізації в сучасних політичних партіях

(оглядова публікація)

Анотація: В процесі наших досліджень, результати яких представлено у низці публікацій, ми провели діагностику українських політичних партій; здійснили аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ; визначили передумови побудови в Україні успішних ідеологічних політичних партій середнього класу в рамках республіканської традиції як організаційного ідеалу; виділили ключові проблеми, які перешкоджають цьому та сформувавши власну концепцією їх вирішення.

Це дало змогу виробити стратегію реструктуризації українських політичних партій, яка включає їх бачення, сконструйовану для них змінну структуру – динамічну мережу і порядок розгортання політичних організацій на її основі, концепцію їх діяльності і засади фінансування.

Приведений нами аналіз всіх чотирьох компонентів республіканської традиції дозволив нам визначити умови, за яких вони в якості організаційного ідеалу можуть бути у повному обсязі реалізованими в сучасних політичних партіях.

Ключові слова: політичні партії, республіканська традиція, організаційний ідеал, динамічна мережа.

В процесі наших досліджень, результати яких представлено у низці публікацій, ми провели діагностику українських політичних партій [1, 2, 3]; здійснили аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ [4, 5, 6, 7, 8, 9]; визначили передумови побудови в Україні успішних ідеологічних політичних партій середнього класу в рамках республіканської традиції як організаційного ідеалу [10, 11, 12, 13]; виділили ключові проблеми, які перешкоджають цьому [14, 15, 16, 18] та сформувавши власну концепцією їх вирішення [18, 19, 20, 21].

Це дало змогу виробити стратегію реструктуризації українських політичних партій [22], яка включає їх бачення [23], сконструйовану для них змінну структуру – динамічну мережу і порядок розгортання політичних організацій на її основі [24, 25, 26], концепцію їх діяльності [27] і засади фінансування [28].

У нашій публікації [10] ми показали, що в сучасному інформаційному суспільстві ідеологія повинна якісно відрізнятися від своїх класичних аналогів з минулих епох. Нову якість вона може набути в результаті її безперервної динамічної реструктуризації. Це зробить ідеологію «живою» — здатною змінюватися у відповідності до швидкоплинних змін у зовнішньому і внутрішньому середовищах. Тому традиційний підхід до побудови ідеологічних партій: «спочатку ідеологія», а потім – політична організація», необхідно змінити на зворотний: спочатку слід побудувати «живі» політичні організації, основною функцією яких і стане творення і розвиток в реальному часі повноформатної «живої ідеології» зусиллями колективного інтелекту, що сформується внаслідок синхронізації розумової діяльності їх членів. Системоутворюючим компонентом у структурі «живої ідеології» має стати організаційний ідеал, як невід’ємна складова суспільного ідеалу. Організаційний ідеал практично у повній мірі повинен бути реалізований в новостворених «живих» політичних організаціях одразу — шляхом запровадження ініціаторами попередньо обраної та узгодженої організаційної структури.

У нашій публікації [12] ми показали, що всі чотири виділені Iseult Honohan в книзі «Civic Republicanism» основні компоненти республіканізму у великій мірі реалізовано в сучасних успішних бізнесових корпораціях, які належать до 5-го та 6-го технологічних укладів, з допомогою відповідних організаційних інструментів. Це свідчить про приналежність цих компонентів до організаційного ідеалу, як системоутворюючої складової соціального ідеалу корпорацій, що структурує і визначає змісти і смисли усіх інших його складових – мети, візії, місії, цінностей, цілей та стратегій. На основі цього ми припустили, що виділені Iseult Honohan компоненти республіканської традиції являть собою квінтесенцію організаційного ідеалу, який має стати системоутворюючою складовою суспільного ідеалу сучасних політичних ідеологій. Зусилля, що необхідно прикласти для реалізації організаційного ідеалу республіканізму в корпорації є не порівняльними за обсягом та складністю із зусиллями, що слід прикласти для його реалізації в цілому суспільстві. Однак вони є цілком порівняльними із зусиллями, що необхідно прикласти для реалізації цього ідеалу в політичних партіях, які, згідно конституцій демократичних країн, є основними інституціями, що на законних підставах за результатами виборів формують органи державної влади.

Приведений нами в [13] детальний аналіз всіх чотирьох компонентів республіканської традиції дозволив нам визначити умови, за яких вони в якості організаційного ідеалу можуть бути у повному обсязі реалізованими в сучасних політичних партіях:

Перший компонент республіканізму – **особлива концепція свободи (не бути у волі іншого)**, як складова політичного міфу є недосяжною ідеєю, яку неможливо реалізувати на практиці в рамках природної групової динаміки внаслідок системного відтворення неволі шляхом спочатку неформального, а пізніше — формального підпорядкування учасників взаємодії лідерам малих і великих груп, у які динамічно структурується все суспільство. Тому основною умовою реалізації першого компоненту республіканізму є зміна перебігу природної групової динаміки в організаціях «тих, кому не байдуже» — тобто в політичних організаціях елітних груп, з метою унеможливлення міжособистісних та міжгрупових конфліктів, як інструменту ранжування претендентів на неформальне лідерство на елементарному рівні – в малих і великих групах, що динамічно з'являються та зникають у таких середовищах.

Другий компонент республіканізму — **наявність у громадян громадянської доблесті (спільні інтереси вище особистих)**, як складова політичного міфу є недосяжною ідеєю, яку неможливо реалізувати на практиці в рамках природної групової динаміки внаслідок біологічно обумовленої пасивації загалу після завершення ранжування; внаслідок системного обрання учасниками республіканської гри стратегій конфронтації у процесі їх конкурентної взаємодії; внаслідок відсутності у суспільстві суб'єкта, який би володів необхідними якостями, щоб гарантувати дотримання правил гри на республіканській арені. Тому основною умовою реалізації в політичних організаціях другого компоненту республіканізму є зміна перебігу у них природної групової динаміки у спосіб, який би унеможлилював внутрішні міжособистісні та міжгрупові конфлікти членів цих організацій з метою автоматичного зсуву їх конкурентної взаємодії до кооперації. Це, з однієї сторони, не дозволило би завершити процес їх ранжування і, відповідно, не допустило би подальшу пасивацію партійного загалу, а з іншої – обумовило би системний вибір політичними організаціями стратегій кооперації у процесі їх конкурентної взаємодії на республіканській арені в рамках представницької демократії. Системний вибір стратегій кооперації учасниками взаємодії приведе, з одної сторони, до тривалого збереження у членів організації громадянської доблесті, яка власне найбільше відповідає цим стратегіям, а з іншої – до встановлення та самовідтворення на республіканській арені відповідних цим стратегіям правил гри, дотримання яких відбуватиметься автоматично без зовнішнього контролю зі сторони будь-яких гарантів чи арбітрів у рамках патерналізму.

Третій компонент республіканізму — **участь громадян у визначенні спільних умов життя і у відповідних спільних діях**, як складова політичного міфу є недосяжною ідеєю, яку неможливо реалізувати на практиці в рамках природної групової динаміки внаслідок дії закону «олігархізації» Міхельса, що обумовлений її перебігом; внаслідок «трагедії спільного», яка проявляється в

результаті спокуси «безбілетництвом» більшості з «тих, кому не байдуже»; внаслідок позбавлення громадян впливу на вироблення і прийняття рішень в республіці через проявлення основної вади представницької демократії, що полягає в автоматичному потраплянні у залежність тих, хто делегує свою владну функцію, до тих, кому вона делегована. Тому основною умовою реалізації в політичних організаціях третього компонента республіканізму є зміна перебігу у них природної групової динаміки у спосіб, який би зупинив дію закону «олігархізації» Міхельса шляхом унеможливлення ініціювання, перебігу та завершення внутрішніх міжособистісних та міжгрупових конфліктів, як інструментів захоплення неформального лідерства. Це дозволило би зберегти впродовж тривалого часу у членів політичних організацій мотивацію до взаємодії, яку формує потреба в розмноженні з найбільш енергоємного – біологічного рівня піраміди Маслоу. Високий рівень такої мотивації, в свою чергу, дозволив би їм подолати спокуси «безбілетництва» і, таким чином, нівелювати наслідки «трагедії спільного» в політичних організаціях.

Четвертий компонент республіканізму — **визнання суспільством значущості та цінності індивідуальних вкладів**, як складова політичного міфу є ідеєю, яку проблематично реалізувати на практиці в рамках природної групової динаміки внаслідок концентрації у процесі її перебігу влади в руках лідерів, що робить їх посередниками між громадянином і суспільством, які регулюють право кожного на визнання; внаслідок «трагедії спільного», яка робить вклад кожного несуттєвим у порівнянні із необхідними сукупними зусиллями, що нівелює сенс одиничного вкладу; внаслідок схильності республіканської арени визнавати лише великі діяння, що нівелює сенс щоденної рутинної діяльності на благо республіки, яку мали б здійснювати всі громадяни. Тому основною умовою реалізації в політичних організаціях четвертого компонента республіканізму, на нашу думку, є зміна перебігу у них природної групової динаміки у спосіб, який зупинив би концентрацію влади в руках лідерів і, відповідно, позбавив їх посередницьких функцій між кожним членом партій і всією партійною спільнотою у процесі визнання індивідуальних вкладів.

Проблема, яку ми розглядали, має міждисциплінарний характер. Тому паралельно ми проводили дослідження, використовуючи підходи інших наукових дисциплін.

В наших публікаціях [17, 18, 19] ми показали, що в результаті зіткнення у конкурентній боротьбі за владу кількох ієрархічно структурованих політичних організацій внаслідок сукупної дії низки групових ефектів і процесів, перебіг яких охоплений посилюючими зворотними зв'язками, автоматично відбувається зсув їх взаємостосунків у сторону конфронтації, яка обумовлює

швидку моральну деградацію цих організацій елітних груп, а відтак – духовну кризу всього суспільства, його моральний та соціальний занепад.

У роботі [20] ми представили розроблену нами універсальну фрактальну модель людської психіки та її компонентів у їх динамічній взаємодії між собою та із зовнішнім середовищем, а також розкрили архетипні механізми такої взаємодії. В рамках запропонованої моделі було проілюстровано механізми формування соціетальної психіки людських спільнот, яка у великій мірі визначає однотипні поведінкові реакції більшості їх членів на однакові зовнішні виклики.

Це дало нам змогу представити політичну організацію як результат розвитку суб'єктності великої групи, розробити архетипну модель колективного суб'єкта, встановити її ключові аспекти і визначити умови створення успішних суб'єктних мультирозумних організацій соціальної моделі у складі великих груп людей [21].

Зокрема, ми показали, що у випадку тотожності позицій взаємодії всіх учасників спільноти, їх психічна діяльність синхронізується на основі однакових архетипів, що обумовлює актуалізацію однакових цінностей, на основі яких вони обирають тотожні поведінкові схеми і стратегії під час перебування у спільноті. Якщо ж позиції взаємодії учасників відрізняються і складають усталену функціональну пару «лідер-підлеглий», то їх психічна діяльність синхронізується на основі антагоністичних пар архетипів, що обумовлює актуалізацію різних цінностей в кожного з учасників взаємодії, на основі яких вони обирають діаметрально протилежні поведінкові схеми і стратегії під час перебування у базовій спільноті. Це викликає когнітивний дисонанс у розподіленій по учасниках психіці колективного суб'єкта, що порушує у тій чи іншій мірі його цілісність і адекватність, що, в свою чергу, обумовлює його дисфункцію. Таким чином, міжособистісні та міжгрупові конфлікти, як інструмент ранжування претендентів на неформальне лідерство, є основною причиною дисфункції комунікативного майданчика базової спільноти, що приводить до звуження кола носіїв (тобто регресу) колективної суб'єктності, яка виникає у процесі її життєдіяльності.

Це, а також застосування системного підходу до аналізу соціально-психологічних ефектів та процесів у малих групах первинних підрозділів суспільно-політичних організацій [18] дозволило виявити критичну точку: міжособистісні та міжгрупові конфлікти як місце для прикладання «важеля» — усунення на системному рівні їх можливості з метою довготривалого утримання взаємодії учасників елітних середовищ у позиціях «рівний з рівним».

На основі розробленої нами моделі архетипного управління соціальними системами [19] ми сформуваємо концепцію такого «важеля» — недопущення

переходу процесу розвитку групи у стадію конфлікту внаслідок його тривалого утримання на стадії формування клік шляхом упорядкування процесу їх утворення таким чином, щоб учасники на кожному наступному етапі взаємодіяли не як особистості, а як представники різних груп, у яких вони працювали на попередньому етапі, що дозволить блокувати міжособистісні та міжгрупові конфлікти. Неспроможність претендентів на неформальне лідерство в малих і великих групах протягом тривалого часу ініціювати, підтримувати та завершити конфлікт приведе до їх тривалої взаємодії без визначення та укріплення сталого неформального лідера, що дозволить на достатньо високому рівні утримувати відповідні біологічні мотивації в учасників групи взаємодіяти знов і знов для повноцінного задоволення однієї з двох складових біологічно обумовленої людської потреби у розмноженні – ранжування з виділенням достатньо великого обсягу соціальної енергії, яку можна акумулювати та спрямовувати на реалізацію зовнішніх цілей групи.

Представлена концепція реструктуризації політичних партій дозволила сформулювати бачення мультирозумної (суб'єктної) політичної організації соціальної моделі [23] і сконструювати необхідну для її побудови змінну структуру – динамічну мережу [24, 25].

Особливістю змінної структури політичних організацій – динамічної мережі є її здатність розбивати учасників великої групи на малі групи різного функціонального призначення та впорядковано, за певним алгоритмом, циклічно здійснювати реструктуризацію одних груп в інші, утримуючи таким чином їх спроможність до критичного мислення в раціональній площині, що є умовою набуття ними суб'єктності в результаті синхронізації психічних процесів колективного свідомого та несвідомого кожної такої групи. Відсутність міжособистісних та міжгрупових конфліктів у процесі взаємодії учасників структурованої у такий спосіб великої групи забезпечує їх тривале перебування у позиціях «рівний з рівним», синхронізує їх психічну діяльність на основі однакових архетипів, обумовлює актуалізацію тотожних цінностей, забезпечує вибір однакових поведінкових схем і стратегій під час перебування у спільноті, унеможливорює локалізацію суб'єктності на лідерах, що, відповідно, запобігає її дисфункції та регресу.

Наявність множин паралельних каналів передачі інформації із одних груп в інші, що реалізуються через впорядковані алгоритмом роботи динамічної мережі взаємопереходи їх учасників, забезпечує цілісність колективного суб'єкта у складі великої групи, його здатність до критичного мислення та блокує процеси його перетворення у натовп.

Сконструйована нами змінна структура суб'єктних політичних організацій відповідає усім принципам метафори організації, як голографічного мозку, які

визначив Gareth Morgan (Images of Organization/ Berrett-Koehler Publishers, 1998): вона здатна відображатися у кожній своїй частині через відповідну організаційну культуру – аналог ДНК біологічних систем; має надлишковий потенціал щодо опрацювання інформації та планування своєї діяльності; її внутрішня складність відповідає складності зовнішнього середовища – вона може ефективно реконструюватися та самовідтворюватися, адаптуючись до нових викликів; вона передбачає мінімум умов і вимог до процесу колективної діяльності; і, головне, вона здатна до ефективного самонавчання та, відповідно, мультиплікації власного інтелекту [21].

Список публікацій:

1. Т. Плахтій. [Життєвий цикл організацій елітних груп соціальних систем.](#)
2. Т. Плахтій. [Громадянське суспільство у кривому дзеркалі ієрархічних структур.](#)
3. Т. Плахтій. [Мурашиний «вир смерті» українського політикуму.](#)
4. Т. Плахтій. [Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовищ для українського суспільства.](#)
5. Т. Плахтій. [Що таке СИСТЕМА і як її результативно змінити.](#)
6. Т. Плахтій. [Український «олігархат»: особливості оргструктури.](#)
7. Т. Плахтій. [У кого в Україні реальна влада і як повернути її законному власнику?](#)
8. Т. Плахтій. ["Два українці – три гетьмани" як запорука успіху українського цивілізаційного проекту.](#)
9. Т. Плахтій. [9 травня у Львові у контексті зовнішнього управління.](#)
10. Т. Плахтій. [Передумови створення в Україні ідеологічних партій.](#)
11. Т. Плахтій. [Як в Україні збудувати стале суспільство середнього класу?](#)
12. Т. Плахтій. [Республіканська традиція як організаційний ідеал.](#)
13. Т. Плахтій. [Республіканська традиція: Перезавантаження.](#)
14. Т. Плахтій. ["Трагедія спільного" як системотворча цивілізаційна проблема і способи її подолання.](#)
15. Т. Плахтій. [Як в Україні збудувати стале суспільство середнього класу?](#)
16. Т. Плахтій. [Динамічна мережа без керівного ядра у контексті роботи Е. Остром "Керування спільним".](#)
17. Т. Плахтій. [Духовна криза і українські вибори.](#)
18. Т. Плахтій. [Умови вибору організованими елітними групами стратегій співробітництва на противагу стратегіям конфронтації у процесі їх конкурентної взаємодії.](#)
19. Т. Плахтій. [Архетипне управління соціальними системами та організаційні інструменти для його реалізації.](#)
20. Т. Плахтій. [Фрактальна модель психіки та архетипні механізми формування людської поведінки.](#)
21. Т. Плахтій. [Політична організація як результат розвитку суб'єктності великої групи.](#)
22. Т. Плахтій. [Концепція і стратегія реструктуризації політичних партій в Україні](#)

23. Т. Плахтій. [Бачення політичної організації зі змінною структурою – динамічною мережею після того, як вона успішно впровадить обрані стратегії та у повній мірі розгорне свій потенціал.](#)
24. Т. Плахтій. [Методика групової роботи у двовимірній та тривимірній динамічних мережах.](#)
25. Т. Плахтій. [Суспільно-політична структура як динамічна мережа.](#)
26. Т. Плахтій. [Типовий і оптимальний шляхи розвитку політичних організацій за методологією Адізеса.](#)
27. Т. Плахтій. [Концепція діяльності сучасних політичних рухів в Україні.](#)
28. Т. Плахтій. [Права і обов'язки членів та засади фінансування політичної організації зі змінною структурою – динамічною мережею.](#)